خوێندنەوەیەك بۆ
خراپی ڕەوشی عێراق و كوردستان

نەوزادی موهەندیس
Nawzad_mohandis@yahoo.com

* ئاشكرایە ڕەوشی عێراق بەگشتی و كوردستان بەتایبەتی لەدوای ڕووخانی ڕژێمی بەعسەوە گۆڕانكاری گەورەی بەسەردا هاتووە, بەلاّم تائێستاش و لەدوای 4سالّ لەڕوخاندنی ئەو ڕژێمەوە هێشتا ڕەوشی سیاسی و ئەمنی و ئابوری و كۆمەلاّیەتی و ...هتد لەقۆناغێكی پڕ مەترسیدایەو هەنگاوەكانیش بەرەو باش بون خاون و ئاسۆكانیش لێلّ و ناڕۆشن و ئەگەری خراپ بونی زیاتریشی لێدەكرێت .

* لەسەر ئاستی عێراق

دوای سالّێك لەدامەزراندنی حكومەتی عێراقی بەسەرۆكایەتی مالكی و ڕاستاندنی دەستوری هەمیشەیی عێراق گۆڕان و باشبونێكی ئەوتۆ بەرچاو ناكەوێت كەمرۆڤ دلّخۆش بكات و ئومێدی گەورەتری لادروست ببێت .ئەوەتا هاوپەیمانی شیعەكانی ناو پەرلەمانی عێراقی هەر لەشیعەكان خۆیانەوە تاكوردو سونەكان و عەلاویەكان بەرەو گۆڕانكاری دەڕۆن و وەك خۆیان نامێننەوە .لیستی ئیئتلافی شیعە كە گەورەترین لیستە, لەئێستادا حیزبی فەزیلەی لیّ جیابۆتەوە, و ڕەوتی صەدر هەمیشە لەگەلّ حیزبی دەعوەو ئەنجومەنی بالاّی ئیسلامی ناكۆك و ناتەبان, سەربەخۆكان ڕای جیاوازیان هەیە, كە ئەمەش بۆتە هۆی لاوازبونی ئەو لیستە, هاوپەیمانیی كوردوشیعەكانیش گرەنتی بەردەوام بون و مانەوەو بەهێزی حكومەتی مالكیە .كوردیش بەپلەی یەكەم لەگەلّ بالّی عبدالعزیز حەكیمدا هاوپەیمانێتی هەیەو دواتر حیزبی دەعوەو كەمتریش لەگەلّ صەدرو فەزیلەدا.

جاهەر شكستێكی ئەم هاوپەیمانییەی كوردو شیعەكان دەبێتە هۆی كارەسات بەپلەی یەكەم بۆ كورد.پاراستنی ئەم هاوپەیمانیە كارێكی هەم گرنگە هەم قورسیشە لەكاتی هەلّوەشاندنی لیستی یەككگرتووی شیعەكاندا .هەرچی سونەكانیشە كە لەبەرەی تەوافقدا كۆبونەتەوە لەگەلّ كوردوخواست و داواكاریەكانیدا نا تەباو ناڕێكن ودان نانێن بەمافی كورد و خواستە ڕەواكانیدا .هەرچی لیستی ئەلعێراقیەشە بەسەرۆكایەتی عەلاوی, هەمیشە لەهەولّی یاریكردن ودروست كردنی هاوپەیمانێتی نوێیە, بۆ ئەوەی خۆی ببێتە بالاّدەست ولەئێستاشدا بەرەی ڕزگاربونی ولاّتی ڕاگەیاندوە بەهاوكاری سونەكان دژی حكومەتی مالكی كەوەك كودەتایەك وایە بەسەر ئەوحكومەتەدا بەم شێوەیە ڕەوشی سیاسی عێراق لە گۆڕانی بەردەوام و بێهێزی و ڕاڕایی وخراپ بوندایە .ئەم ڕەوشە سیاسیەش بەهۆی پشتیوانكردن و دەستێوەردانی دەولّەتانی ناوچەكەیە هەریەكە لەبەرژەوەندی خۆیان بەپلەی یەكەم و دواتر لەبەرژەوەندی تایەفەو مەزهەب ونەتەوەكانی ناو عێراقە .دەولّەتی ئێران پشتگیری شیعەكان و دەولّەتی توركیا پشتگیری توركمانەكان وسونەكان و دەولّەتانی عەرەبی سونە پشتگیری لەعەرەبی سونەكان دەكەن , لەدەرەوەی حكومەت و دەسەلاّتی عێراقیش هێزی تیرۆرستان و صەدامی و كۆنەبەعسیەكان و بەناو هێزی بەرگری, دەولّەتێكی ئیسلامی سەلەفیان دامەزراندوە بەردەوامن لەكاری تێكدەرانەو تیرۆرستانە كەڕەوشی ئەمنی ناجێگیروشلّەژاوەو حكومەت و هێزەكانی هاوپەیمانانیش كۆنترۆلّی بارودۆخەكەیان بۆ ناكرێت .هەر ئەمەش بۆتە هۆی خراپ بونی باری ئابوری وكۆمەلاّیەتی وئاوەدانكردنەوەو گەشەپێدان و بوژاندنەوەی بازاڕو كەرتی تایبەت .حكومەتی عێراق بەم

بارودۆخە و بەم لاوازی و بیٚ دەسەلاٚتیەی ناتوانێت درێژە بەتەمەنی خۆی بدات و بەردەوام بێت لەژێر فشارەکانی هێزە سیاسیەکانی ناو عێراق و دەوڵەتانی ناوچەکەو تیرۆرستان و ئەمەریکاو هاوپەیمانان,بۆیە چاوەڕیٚ و پێشبینی گۆڕانی دەکرێت . هۆکاری لاوازیەکەشی بە پلەی یەکەم دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە ئەم حکومەتە لەسەر بنچینەی تایەفی و مەزهەبی و نەتەوەیی دامەزراوە کە هەریەکەیان ئینتیمایان بۆ نەتەوە و مەزهەبەکیان لەپێشتر داناوە وەك لە بەرژەوەندی عێراقێکی یەکگرتوو, هەرئەمەش بۆتە هۆی سەرنەکەوتنی پڕۆژەی ئاشتەوای و حکومەتی یەکێتی نیشتیمانی کە مالکی هەوڵی چەسپاندنی دەدات.

- **لەسەر ئاستی کوردستان**

ئاشکرایە کوردستان هەرێمێکی سەر بەعێراقەو هەر گۆڕان و پێشکەوتنێك لەسەر ئاستی عێراق کاریگەری باش یان خراپی دەبێت لەسەر کوردستان.بۆیە ئەو بارودۆخە سیاسیی وئابوری و نەمنی و کۆمەلاٚیەتیە خراپەی عێراقیش بەبڕو ڕیژەی جیاواز کاریگەریان دروست کردوە لەسەر کوردستان ,لەگەلٚ ئەوەی کوردستان بەڕووکەش ئارام و باری ئەمنی تاڕادەیەك جێگیرەو دامودەزگاکانی حکومەت لەکاردان, بەلاٚم کوردستانیش بیٚ کێشەو کەمو کوڕیو ململانیٚ نیە .

ئەوەتا ناکۆکی ناوخۆیی حیزبە سیاسیەکان بە تایبەتیش پارتی و یەکێتی لەناو خودی خۆیان لەلایەك و لەلایەکی تریشەوە لەنێوان هەردوکیاندا بۆتە هۆی شلەژانی باری سیاسی وناجێگیری لەدەسەلاٚت وبڕیارو ئیش و کارەکاندا.دانەمەزراندن و نەچەسپاندنی پرۆسەی یەکگرتنەوەی هەردوو ئیدارەو نەڕاستاندنی بودجەی سالٚی 2007 تاکو ئێستا بونەتە هۆی مایەی دلٚ ساردبونەوەو خاوبونەوەی جەماوەرو پەك کەوتنی بازاڕو بازرگانی و ئابوری و وەستاندنی پرۆژە وبەرهێنەکان و گەشەو ئاوەدانکردنەوە .باری ئەمنی کورستان بەدەسیسەی تیرۆرستان لەلایەك و وولاٚتانی ئێران و تورکیا لەلایەکی ترەوە بەرەو تێکچوون و بارگرژی و نائارامی دەڕوات, سەرهەلٚدانەوەی گروپە تیرۆریستیەکانی ئەنصاروئیسلام و تەقاندنەوەی ئوتومبێلی بۆمب ڕێژکراو مایەی نیگەرانی وتێکچوونی باری ئەمنیە .نەبونی پرۆژەو بازرگانی و سستی حکومەت مایەی دروست بونی بیٚ کاری وخراپ بونی ئاستی ژیان و گوزەرانو زیادبوونی تاوان و بێزاری جەماوەرە .هەربۆیەش بارودۆخی سیاسیو ئەمنیو ئابوری و کۆمەلاٚیەتیش لەکوردستاندا بەهەمان شێوەی عێراق بەرەو خراپتر هەنگاو دەنێت .کورد لەعێراقدا لەهەموو نەتەوەو تایەفە و مەزهەبەکان بیٚ پشت و پەناترەو دوژمنی لە هەموانیش زیاترە, لەناو خۆدا هیچ هاوپەیمانیەکی ڕاستەقینەی نەلەسونەو نەلەشیعەکاندا نیە , وەك نەتەوەش عەرەب وتورکمان وکلدۆئاشوریەکانیش دۆستی ڕاستەقینەی نین, لەسەر ئاستی بەرەی مقاوەمە و تیرۆرستانیش بەو چاوە سەیری کورد دەکەن کەشەریکی ئەمەریکیەکانەو بەمەش کورد بەدوژمنی خۆیان دەزانن و تادەتوانن کاردەکەن دژی خواست وئاوات و دەسەلاٚتی کوردی .لەسەر ئاستی دەوڵەتانی ناوچەکەش ئێران و تورکیا و عەرەبە سونەکان هەموان دژی خواست و ئاواتەکانی کوردن وبەئاشکراش لەمادەی 140 ی دەستوردا دەردەکەوێت .ئەمەریکاو هاوپەیمانەکانیش وەك چاودێرێك لەوگۆڕەپانەدا مامەڵە دەکەن ولەبەرژەوەندیەکانی خۆیانەوە دەڕواننە هاوپەیمانیەکانیان و ئیدی دۆست و دوژمنی هەمیشەیی و تاسەری هیچ لایەنێك نین .کوردیش لەناوخۆی خۆشیدا لەسەر ئاستی پارتە سیاسیەکان و حکومەت و تادەگاتە جەماوەریش کۆك و تەبانین و تائێستاش بەگیانی حیزبایەتی تەسکەوە مامەڵە دەکەن و هێندەی ناسکی و هەستیاری و مەترسیداری قۆناغەکە بەتەنگ دواڕۆژو بەرژەوەندیە بالاٚکانی کوردەوە نین .هەربۆیە ڕەوشە سیاسی و ئەمنی و ئابوری و کۆمەلاٚیەتیەکان لە عێراق و کوردستاندا بەرەو خراپ بونی زیاتر دەڕوات, جا ئەگەر کورد لەم سالٚی 2007 دا فریای خۆی نەکەوێت ئەوا زۆرێك لەدەسەلاٚت و پێگەو مافەکانی لەعێراقدا لەدەست دەدات .لەئێستادا لەبەردەم ئەم ئەرکە هەنوکەیانانەدایە:ـ

1. تەنازول نەکردن لەجیٚ بەجێکردنی مادەی 140 ی دەستور لەکاتی خۆیدا .

2. ڕازینەبون بەهەر دەستکاری وگۆڕانکاری و وەستاندنێکی هیچ بڕگەو مادەیەکی دەستوری هەمیشەیی کە لەبەژەوەندی کوردا نین .
3. چەسپاندنی مانەوەی هێزی پ.م و حساب کردنی وەك هێزێکی نیزامی سەر بەوەزارەتی بەرگری عێراقی .
4. ڕێکەوتن لەسەر یاسای نەوت کەلە بەرژەوەندی کوردستاندا بێت .
5. پتەو کردنی هاوپەیمانی و دۆستایەتی لەگەڵ ئەمەریکاو یەکێتی ئەوروپاو نەتەوە یەکگرتووەکاندا لەسەر بنچینەی بەرنامە و کاری هاوبەش, نەك لەسەر بنچینەی سۆزو دۆستایەتی کەسی و بەڵێنی زارەکی و خەیاڵاوی .

بەم شێوەیە کورد تەنیا پشتیوانی ئەمەریکاو هێزە هاوپەیمانەکانەو جەماوەری گەلەکەمانەو دەبێت تادەتوانن سەرکردایەتی سیاسی کورد هەوڵی مانەوەی ئەوهێزانە بدات ئەگەر لەعێراقیشدا نەبێت لەکوردستاندا بنکەو بارەگای هەمیشەییان بمێنێتەوە چونکە زامنی ڕێگرتنی هاتنە ناوەوەو هێرش کردنی دەوڵەتانی دراوسێشە بۆ سەر هەرێمی کوردستان .